

Utbildningsutskottets betänkande

1978/79: 12

med anledning av propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning, m. m. jämte motioner

Propositionen

I den under föregående riksmöte avgivna propositionen 1977/78: 114 har regeringen (utbildningsdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Wikström — föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för informationsförsörjningen som förordats i propositionen,
2. bemyndiga regeringen att besluta om anslutning till International Serials Data System.

I propositionen konstateras att den snabba utvecklingen på informations- och dokumentationsområdet kräver åtgärder för att säkerställa en effektiv informations- och dokumentationsverksamhet och ett ändamålsenligt utnyttjande av resurserna. Det är därvid viktigt att behandla den traditionella biblioteksverksamheten och den tekniska informationen och dokumentationen som en helhet, vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning.

Mot denna bakgrund föreslås att en särskild delegation för informationsförsörjning inrättas. Delegationen skall ha som huvuduppgift att svara för dels övergripande samordning och planering av informationsförsörjningen, dels forsknings- och utvecklingsarbete inom denna.

I propositionen föreslås också att kungl. biblioteket omorganiseras. Biblioteket bör framdeles ha ställning som nationalbibliotek med uppgift bl. a. att bevara nationalexemplaret av det svenska trycket och att svara för den nationalbibliografiska verksamheten. Det omorganiserade biblioteket skall enligt förslaget ledas av en styrelse med representation för olika intressen som berörs av bibliotekets verksamhet.

Även frågor om organisation m. m. för mikrofilmning av svensk dagspress behandlas i propositionen.

Förslagen i propositionen föreslås bli genomförda den 1 juli 1979.

Motionerna

1977/78: 1780 av Bernt Nilsson m. fl. (s, c, m, fp) såvitt gäller yrkandet att riksdagen beslutar att den med mikrofilmning av svensk dagspress förenade verksamheten förläggs till arbetsvårdsverksamheten i Kalmar (yrkandet 1),

1977/78: 1873 av Eric Rejdnell m. fl. (fp, c, m) vari yrkas att riksdagen i detta ärende uttalar att mikrofilmning av svensk dagspress lokaliseras till Kalmar,

1977/78: 1908 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet, varvid bör beaktas

a) att normerna kontinuerligt ses över av lämplig central instans, förslagsvis kulturrådet,

b) att statsbidrag bör utgå till kommunerna för denna verksamhet,

2. beslutar avslå propositionen 1977/78: 114 i den del som rör avgiftsfinansiering av delar av folkbibliotekens verksamhet,

3. hemställer hos regeringen om förslag till plan för finansieringen av de i propositionen 1977/78: 114 föreslagna åtgärderna på informations- och dokumentationsområdet,

4. uttalar att vad som framförs i motionen angående musciverksamheten samt samordningen av LIBRIS och BUMS bör beaktas i det fortsatta arbetet.

Utskottet

Förslag från tre utredningar ligger till grund för propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning m. m., nämligen dels betänkandet (SOU 1977: 71) Vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning, gemensamt avlämnat av de båda utredningarna biblioteks- och dokumentationssamverkanskommittén (BIDOK, U 1975: 06) och utredningen om organisation av verksamheten inom området teknisk och vetenskaplig information och dokumentation (SINFODK-utredningen, I 1975: 01) dels två rapporter (Ds U 1975: 4 och Ds U 1976: 14) Dagspress på mikrofilm, vilka avlämnats av tidningsfilmningskommittén (U 1973: 07).

En delegation för informationsförsörjning

I propositionen 1977/78: 114 konstateras att mängden information ökar snabbt, att krav ställs på allt snabbare informationsförmedling, att nya former för informationsförmedlingen har utvecklats och nya tekniska hjälpmedel tillkommit samt att behovet av samarbete både nationellt och internationellt ökat.

Föredragande statsrådet anser att det är väsentligt att se informations- och dokumentationsverksamhet som en helhet, innefattande såväl traditionell biblioteksverksamhet som teknisk och vetenskaplig information och dokumentation. Han ansluter sig till BIDOK- och SINFODK-utredningarnas förslag till principskiss för informationsförsörjningens uppbyggnad. Denna skiss innebär att den existerande, decentraliserade strukturen, där service lämnas av lokala organ och institutioner och beslut om service i stor utsträckning fattas lokalt, skall bibehållas men

kompletteras med ett organ för samordnande och planerande uppgifter av övergripande karaktär. En särskild delegation för informationsförsörjning föreslås därför bli inrättad. Den skall även ansvara för forsknings- och utvecklingsarbete inom området vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning. I delegationens uppgifter skall också ingå att svara för internationell bevakning och samverkan. Enligt föredragande statsrådet skall delegationen ha en samordnande och övergripande uppgift även när det gäller att ta initiativ till och främja utbildning inom informationsförsörjningsområdet. Högskolan skall dock fortfarande ansvara för planering och utveckling av sådan utbildning som naturligen hör till högskolans område.

Den föreslagna delegationen föreslås få ställning som självständig myndighet under utbildningsdepartementet. Samtidigt med att delegationen inrättas skall statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) och forskningsbiblioteksrådet upphöra. Frågan om delegationens sammansättning och frågan om ett system med nämnder under delegationen bör enligt föredragande statsrådet övervägas ytterligare, bl. a. under organisationsarbetet inför delegationens inrättande.

Delegationen för informationsförsörjning föreslås bli inrättad den 1 juli 1979. En organisationskommitté, som tillkallats enligt regeringens beslut den 15 juni i år, har fått till uppgift att förbereda inrättandet.

I motionen 1977/78: 1908 yrkas (yrkandet 4) att riksdagen skall göra ett uttalande om att delegationen för informationsförsörjning skall åläggas ett ansvar att följa utvecklingen inom museiområdet i vad gäller registrering av museisamlingar och utveckling av lagrings- och återvinningssystem. Denna utvidgning av delegationens ansvarsområde bör enligt motionärerna återspeglas i delegationens sammansättning. En särskild nämnd för museiområdet bör vidare knytas till delegationen.

Utbildningsutskottet har berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1977/78: 114 och motionen 1977/78: 1908. Kulturutskottet anför i sitt yttrande KrU 1978/79: 1 y, vilket är fogat som bilaga 1 till detta betänkande, att det enligt utskottets uppfattning inte föreligger tillräckligt underlag för det önskade uttalandet, varför motionen avstyrks i denna del. Utbildningsutskottet delar kulturutskottets uppfattning.

Utskottet tillstyrker således propositionens förslag om en delegation för informationsförsörjning och avstyrker motionen 1977/78: 1908 yrkandet 4 i denna del.

Nationalbiblioteket

Vid sidan av delegationen för informationsförsörjning bör enligt propositionen 1977/78: 114 finnas ett nationalbibliotek för bl. a. vissa uppgifter av nationell karaktär. Kungl. biblioteket (KB) föreslås bli ombildat till detta nationalbibliotek.

Nationalbiblioteket skall enligt förslaget i propositionen ledas av en styrelse. Frågan om styrelsens sammansättning bör enligt föredragande statsrådet övervägas vidare liksom frågan om bibliotekets interna organisation.

Ombildningen av KB till ett nationalbibliotek skall ske den 1 juli 1979. Förberedelsearbetet har anförtrotts samma organisationskommitté som förbereder inrättandet av delegationen för informationsförsörjning.

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om omorganisation av KB till ett nationalbibliotek den 1 juli 1979.

Finansiering

Föredragande statsrådet konstaterar att flera remissinstanser i sina yttranden behandlar BIDOK- och SINFDOK-utredningarnas förslag till medelsberäkningar för delegationens verksamhet. Statsrådet anser dock att denna fråga måste bedömas i budgetberedningen för respektive budgetår. Som utgångspunkt för den första budgetbedömningen bör enligt hans uppfattning ligga ett inom organisationsarbetet utarbetat detaljförslag till organisation för delegationen och till anslagsstruktur.

Riksdagen bör enligt motionen 1977/78: 1908 (yrkandet 3) hemställa hos regeringen om förslag till en plan för finansiering av de i propositionen föreslagna åtgärderna på informations- och dokumentationsområdet.

I sitt yttrande över motionen 1977/78: 1908 erinrar kulturutskottet om den organisationskommitté som tillsatts för att förbereda inrättandet av den föreslagna delegationen för informationsförsörjning och omorganisation av KB. Kulturutskottet konstaterar att det ligger inom ramen för kommitténs förberedelsearbete och senare för delegationens eget arbete att överväga finansieringsfrågorna. Kulturutskottet avstyrker därför motionsyrkandet. Utbildningsutskottet ansluter sig till kulturutskottets uppfattning och föreslår att riksdagen avslår yrkandet 3 i motionen 1977/78: 1908.

Mikrofilmning av svensk dagspress

I 1973 års budgetproposition (prop. 1973: 1, bil. 10 s. 393) förordade föredragande statsrådet att svensk dagspress skulle mikrofilmas retrospektivt och kontinuerligt. Detta motiverades med att papperet i tidningarna bryts ned och förslits. Mikrofilmning skulle också tillåta gallring och därmed frigöra lagerutrymmen som nu används för förvaring av tidningar i original. Riksdagen hade inget att erinra mot förslaget (UbU 1973: 8, rskr 1973: 105).

Som utskottet inledningsvis redovisat har förslag om organisation m. m. av tidningsfilmningen lämnats av en särskild kommitté, tidningsfilmningskommittén.

I propositionen 1977/78: 97 om åtgärder för att bevara skrifter och

bild- och ljudupptagningar föreslog den förra regeringen att pliktleveranser skall göras av bl. a. dagstidningar. Dessa skall lämnas i tre exemplar, varav två till KB och ett till biblioteket vid universitetet i Lund. Av de två exemplaren till KB skall ett vara nationalexemplar och bevaras för framtiden och ett vara avsett för mikrofilmning. Propositionen 1977/78: 97 bereddes av kulturutskottet. I enlighet med kulturutskottets hemställan biföll riksdagen våren 1978 förslagen om pliktleveranser av dagstidningar (KrU 1977/78: 27, rskr 1977/78: 375).

I den nu aktuella propositionen 1977/78: 114 föreslås att tidningsfilmningen skall ske i huvudsak i enlighet med tidningsfilmningskommitténs förslag. Föredragande statsrådet anser dock att den kontinuerliga filmningen bör prioriteras före den retrospektiva.

Ansvar för nationalexemplaret av det svenska trycket ligger i dag hos KB och skall enligt förslagen i propositionen göra det även i fortsättningen. Uppgiften att svara för mikrofilmning av den svenska dagspressen är en del av detta ansvar. Föredragande statsrådet förordar i linje härmed att ansvaret för tidningsfilmningen skall ligga på KB/nationalbiblioteket. Planeringen av mikrofilmningen bör inriktas på start den 1 juli 1979.

Utskottet ansluter sig till föredragande statsrådets uppfattning att ansvaret för mikrofilmningen som en del av ansvaret för nationalexemplaret av svenskt tryck bör ligga på det till nationalbibliotek ombildade KB. Utskottet tillstyrker därför förslaget.

Föredragande statsrådet föreslår vidare att mikrofilmningen av dagstidningarna skall utföras externt. Det bör enligt föredragande statsrådet ankomma på KB att infordra anbud och ta ställning till var och hur filmningsverksamheten skall bedrivas. Avgörande för ställningstagandet skall vara dels de biblioteksmässiga krav som bör ställas, dels en ekonomisk bedömning av olika alternativ.

I motionen 1977/78: 1873 yrkas att riksdagen skall uttala att mikrofilmningen av svensk dagspress skall lokaliseras till Kalmar. Motionärerna anser att det är oriktigt att överlämna till KB att ta ställning till var och hur filmningsverksamheten skall bedrivas. I motionen 1977/78: 1780 yrkas (yrkandet 1) att riksdagen skall besluta att den med mikrofilmning av svensk dagspress förenade verksamheten skall förläggas till landstingets arbetsvårdsverksamhet i Kalmar. I båda motionerna betonas att Kalmar län behöver ett tillskott av arbetstillfällen. Om mikrofilmningen förläggs till arbetsvårdsverksamheten i Kalmar skulle detta ge nya meningsfulla arbetsuppgifter för dem som arbetar där.

Utskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge yttrande över motionen 1977/78: 1780 yrkandet 1 och motionen 1977/78: 1873. I sitt yttrande AU 1977/78: 8 y, vilket är fogat som bilaga 2 till detta betänkande, framhåller arbetsmarknadsutskottet att vid nybildning och omorganisation av statlig verksamhet, där lokaliseringsfrågan kom-

mer upp, bör alltid noga prövas möjligheten att välja andra alternativ än Storstockholmsområdet. Arbetsmarknadsutskottet förutsätter att detta skall vara fallet även i det aktuella ärendet. Enligt arbetsmarknadsutskottets uppfattning bör ortsvallet avgöras av regeringen och inte överlåtas till myndighet eller organisationskommitté. När det gäller motionsyrkandena biträder arbetsmarknadsutskottet motionärernas uppfattning att det är angeläget att man speciellt undersöker om verksamheten kan förläggas till Kalmar. Det finns därvid enligt arbetsmarknadsutskottets mening anledning att uppmärksamma den i Kalmar län inom arbetsvårdens ram bedrivna verksamheten med mikrofilmning. Denna synes med fördel kunna utvidgas till att gälla även tidningsfilmning. Regeringen bör enligt arbetsmarknadsutskottet underrättas om dessa synpunkter.

Utbildningsutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning att regeringen och inte KB skall besluta om lokaliseringen av mikrofilmningen av svensk dagspress. Efter hänsynstagande även till regionalpolitiska skäl anser utbildningsutskottet vidare att mikrofilmningen bör förläggas till arbetsvårdsverksamheten i Kalmar. Enligt utskottets mening bör därför riksdagen med bifall till motionen 1977/78: 1873 och med anledning av motionen 1977/78: 1780 yrkandet 1 samt med avslag på propositionen 1977/78: 114 i denna del som sin mening ge regeringen till känna att avtal bör träffas med Kalmar läns landsting om mikrofilmning av svensk dagspress.

Folkbibliotekens roll inom informationsförsörjningen, samverkan mellan vetenskapliga bibliotek och folkbibliotek m. m.

Föredragande statsrådet anser i likhet med BIDOK att folkbiblioteken kommer att få en allt större roll inom informationsförsörjningen, bl. a. till följd av att nya användargrupper tillkommer samtidigt som kraven på informationsförsörjningens bredd ökar. Det är mot den bakgrunden av största vikt, framhåller statsrådet, att samverkan mellan vetenskapliga bibliotek och folkbibliotek kan byggas ut och att möjligheterna till direkt samarbete och gemensamt utnyttjande av resurser tas till vara. I det sammanhanget måste emellertid, betonas det i propositionen, beaktas att några generella regler inte kan fastställas med hänsyn till att bestämmandet över folkbibliotekens förpliktelser ligger inom respektive kommun.

Statsrådets betonande av folkbibliotekens allt viktigare roll inom informationsförsörjningen har föranlett ett påpekande i motionen 1977/78: 1908 om att skillnaderna i bibliotekens standard kommunicerna emellan är betydande och att detta drabbar främst de grupper i samhället som är beroende av att kunna utnyttja kollektiv service. Bokanslagen per invånare varierade 1976 med mer än tusen procent mellan kommunerna. En lag med normer för folkbibliotekens verksamhet, kopplade

till ökade statsbidrag, skulle, anför vidare motionärerna, på ett helt annat sätt innebära en utjämning av standardskillnaderna mellan kommunerna och bidra till en utveckling av de kultur- och informationspolitiska målen. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en sådan lag.

Kulturutskottet erinrar i sitt yttrande KrU 1978/79: 1 y om att de i motionen framförda önskemålen om en bibliotekslagstiftning överensstämmer i allt väsentligt med förslag i motioner vid 1975 års riksdag och vid de tre senaste riksmötena. Kulturutskottet, till vilket dessa motioner remitterats, har avstyrkt motionsyrkandena framför allt med hänvisning till att det i propositionen 1975: 20 (den statliga kulturpolitiken 2) anförts övertygande skäl mot en bibliotekslagstiftning (KrU 1975: 12, rskr 1975: 201). I denna proposition påpekades att en lagstiftning som ger detaljerade föreskrifter för biblioteksverksamheten snabbt blir föråldrad och att miniminormer lätt utvecklas till att fungera som maximinormer. Staten borde därför enligt föredragande statsrådets mening inrikta sina insatser på att stimulera kulturverksamheten i landet och inte på att reglera den. Kulturutskottet betonar i sitt yttrande vidare vikten av att biblioteksservicen i kommunerna successivt förbättras, framför allt i de kommuner där man nu har en låg standard. I frågan om bibliotekslagstiftning har kulturutskottet samma uppfattning som tidigare och anser att nu ifrågavarande motionsyrkande bör avstyrkas. Utskottet framhåller att den väckta frågan är en del av ett större komplex som gäller ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

Utbildningsutskottet, som ansluter sig till kulturutskottets synpunkter, vill i sammanhanget erinra om att statsbidragsgivningen till kostnader för verksamhet vid lokalt folkbibliotek har till syfte att höja biblioteksstandarden i kommuner där detta behövs för att utjämna skillnader i detta avseende mellan kommunerna. Statsbidragsgivningen skall vidare göra det möjligt att nå nya grupper med biblioteksverksamhet (2 § förordningen 1975: 467 om statsbidrag till folkbibliotek). Med hänvisning till det anförda avstyrker utbildningsutskottet yrkandet 1 i motionen 1977/78: 1908.

Det bör enligt föredragande statsrådet vara en angelägen uppgift för bl. a. delegationen för informationsförsörjning att kontinuerligt se över samarbetsmöjligheterna mellan vetenskapliga bibliotek och folkbibliotek och att även på andra sätt främja samverkan. Statsrådet anser att möjligheterna till samverkan bör tillvaratas bl. a. i vad gäller bibliografisk verksamhet. Detta berör de två datasystem för biblioteksservice som finns, dvs. LIBRIS (Library Information System) för vetenskapliga bibliotek och BUMS (Bibliotekstjänsts Utlånings- och Mediakontrollsystem) för folkbibliotek. En samordning av dessa två system kan emellertid, enligt statsrådets mening, inte utan vidare anses ändamålsenlig

då olika krav ställs på bibliograferingen för de vetenskapliga biblioteken och folkbiblioteken.

I motionen 1977/78: 1908 yrkas (yrkandet 4) att riksdagen skall uttala att vad som i motionen anförts om samordning av LIBRIS och BUMS bör beaktas i det fortsatta arbetet. Motionärerna anser att det är ineffektivt och på sikt mycket kostsamt att ha två skilda datasystem. Det är enligt deras mening därför viktigt att de båda systemen, så långt de tekniska, programmässiga och driftmässiga förutsättningarna medger, så snart som möjligt integreras.

Kulturutskottet anser i sitt yttrande över propositionen och motionen att riksdagen bör ansluta sig till den i propositionen uttalade uppfattningen att möjligheterna till samverkan bör tillvaratas och att formerna härför bör diskuteras mellan ansvariga organ. Något uttalande därutöver är inte nödvändigt. Utbildningsutskottet delar kulturutskottets uppfattning och anser i likhet med kulturutskottet att riksdagen bör avslå motionen 1977/78: 1908 yrkandet 4 i denna del.

Yrkandet 2 i motionen 1977/78: 1908 syftar till att riksdagen skall ta avstånd från uttalandena i propositionen såvitt dessa gäller avgiftsfinansiering av delar av folkbibliotekens verksamhet. Kulturutskottet har i sitt yttrande inte någon erinran mot att den i propositionen förutsatta allsidiga undersökningen av förutsättningarna för avgiftsbeläggning av informationsservice kommer till stånd. Utskottet påpekar att det inte går att bortse från att det såvitt gäller datorbaserad informationsförmedling kan bli fråga om ganska betydande kostnader. Kulturutskottet markerar emellertid samtidigt klart att utskottet ansluter sig till uttalandet i propositionen att enskildas tillgång till information inte skall försvåras. En avgiftsbeläggning av den service som biblioteken traditionellt ger bör enligt kulturutskottet inte aktualiseras. Utbildningsutskottet delar kulturutskottets uppfattning och har efter de klarlägganden kulturutskottet gjort inget att erinra mot att en allsidig undersökning görs av frågan om avgiftsbeläggning av biblioteksservice. Riksdagen bör enligt utskottets uppfattning således avslå yrkandet 2 i motionen 1977/78: 1908.

Riktlinjer i övrigt för informationsförsörjningen m. m.

Utskottet tillstyrker i övrigt de riktlinjer för informationsförsörjning som förordas i propositionen 1977/78: 114.

Internationellt system för tidskriftsregistrering

I propositionen 1977/78: 114 föreslås att riksdagen skall bemyndiga regeringen att besluta om anslutning till International Serials Data System (ISDS), vilket är ett internationellt system för registrering av periodiska skrifter och serier. Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen det begärda bemyndigandet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande en delegation för informationsförsörjning med avslag på motionen 1977/78: 1908 yrkandet 4 i denna del godkänner de riktlinjer som förordas i propositionen 1977/78: 114,
2. att riksdagen beträffande ombildning av kungl. biblioteket till nationalbibliotek godkänner de riktlinjer som förordas i propositionen 1977/78: 114,
3. att riksdagen beträffande en plan för finansiering av de föreslagna åtgärderna på informations- och dokumentationsområdet avslår motionen 1977/78: 1908 yrkandet 3,
4. att riksdagen beträffande ansvaret för mikrofilmning av svensk dagspress godkänner de riktlinjer som förordas i propositionen 1977/78: 114,
5. att riksdagen beträffande lokaliseringen av mikrofilmningen med bifall till motionen 1977/78: 1873 och med anledning av motionen 1977/78: 1780 yrkandet 1 samt med avslag på propositionen 1977/78: 114 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
6. att riksdagen beträffande lag om normer för folkbibliotekens verksamhet avslår motionen 1977/78: 1908 yrkandet 1,
7. att riksdagen beträffande samordning av de två datasystemen LIBRIS och BUMS avslår motionen 1977/78: 1908 yrkandet 4 i denna del,
8. att riksdagen beträffande undersökning av frågan om avgiftsbeläggning av biblioteksservice med avslag på motionen 1977/78: 1908 yrkandet 2 godkänner vad som förordas i propositionen 1977/78: 114,
9. att riksdagen i övrigt godkänner de riktlinjer för informationsförsörjningen som förordas i propositionen 1977/78: 114,
10. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om anslutning till International Serials Data System.

Stockholm den 9 november 1978

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Linnea Hörlén (fp), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Helge Hagberg (s), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Torsten Karlsson (s) och Jörgen Ullenhag (fp).

Kulturutskottets yttrande

1978/79: 1 y

över propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning, m. m., samt motionen 1977/78: 1908

Till utbildningsutskottet

Genom beslut den 25 april 1978 har utbildningsutskottet berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1977/78: 114 om ett centralt organ för informationsförsörjning, m. m. samt den med anledning av propositionen av Lars Werner m. fl. (vpk) väckta motionen 1977/78: 1908.

Kulturutskottet får med anledning härav anföra följande.

Vad först beträffar propositionen till den del den inte berörs av de yrkanden som framförts i motionen 1977/78: 1908 finner utskottet inte anledning till några erinringar eller särskilda uttalanden.

Yrkande 1 i motionen 1977/78: 1908 går ut på att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet. Lagen bör enligt motionen ses över kontinuerligt, och kommunerna bör få statsbidrag till sin biblioteksverksamhet. Motionsyrkandet överensstämmer i sak med yrkanden som tidigare framförts i motioner av företrädare för vänsterpartiet kommunisterna. I betänkandet KrU 1975: 12 avstyrkte kulturutskottet ett motionsyrkande av denna innebörd och uttalade därvid att det i propositionen 1975: 20, där frågan också behandlats, anförts övertygande skäl mot en bibliotekslagstiftning. Samma ståndpunkt intog utskottet såväl året därpå i betänkandet KrU 1975/76: 29 som vid de två senaste riksmötena i betänkandena 1976/77: 35 och 1977/78: 18.

Utskottet vill med anledning av det nu föreliggande yrkandet betona vikten av att biblioteksservicen i kommunerna successivt förbättras framför allt i de kommuner där man nu har en låg standard.

I frågan om en bibliotekslagstiftning med syfte att garantera en tillfredsställande minimistandard har utskottet samma uppfattning som tidigare, vilket innebär att utskottet anser att nu ifrågavarande motionsyrkande bör avstyrkas. Utskottet vill också framhålla att den väckta frågan är en del av ett större komplex som gäller ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

I propositionen (s. 80 f) berörs frågan om avgiftsbeläggning av biblioteksservice. Därvid erinras om att avgiftsbeläggning f. n. förekommer inom vissa delar av informationsförsörjningsområdet — främst för viss datorbaserad informationsförmedling — men att den traditionella biblio-

teksservicen sedan gammalt är avgiftsfri. Numera förekommer det inte sällan att kostnadskrävande teknisk utrustning måste utnyttjas för att få fram den information som söks. Mot den bakgrunden är det enligt propositionen inte rimligt att lägga fast en princip att informationsservice i alla lägen skall vara kostnadsfri för användaren. Det förutsätts att frågan skall undersökas närmare med den utgångspunkten att en rimlig avgiftsbeläggning skall gälla för användaren, utan att den förhindrar informationsförmedling i samhället. Det betonas särskilt att vad som uttalas i propositionen inte innebär att alla bibliotekstjänster skall avgiftsbeläggas. Särskilt bör det beaktas — heter det vidare — att enskildas tillgång till information inte skall försvåras.

Syftet med yrkande 2 i motionen 1977/78: 1908 är att riksdagen skall ta avstånd från uttalandena om avgiftsfinansiering såvitt dessa gäller delar av folkbibliotekens verksamhet.

Utskottet har ingen erinran mot att den i propositionen förutsatta allsidiga undersökningen av förutsättningarna för avgiftsbeläggning av informationsservice kommer till stånd. Man kan nämligen i denna fråga inte bortse från att det såvitt gäller datorbaserad informationsförmedling kan bli fråga om ganska betydande kostnader. Samtidigt vill utskottet klart markera att utskottet ansluter sig till uttalandet i propositionen att enskildas tillgång till information inte skall försvåras. En avgiftsbeläggning av den service som biblioteken traditionellt ger bör inte aktualiseras.

Med anledning av yrkande 3 i motionen 1977/78: 1908 om en plan för finansieringen av de föreslagna åtgärderna på informations- och dokumentationsområdet får utskottet påpeka att en särskild organisationskommitté tillsatts för att förbereda inrättandet av den föreslagna delegationen för informationsförsörjning och i viss utsträckning också omorganisationen av kungl. biblioteket. Det ligger inom ramen för kommitténs förberedelsearbete och kommer — längre fram — givetvis att ingå i delegationens eget arbete att överväga finansieringsfrågorna. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Frågan om samverkan mellan de båda datorsystem för biblioteksservice som finns i landet, nämligen LIBRIS för de vetenskapliga biblioteken och BUMS för folkbiblioteken, har berörts i propositionen. Utskottet anser att riksdagen bör ansluta sig till den därvid uttalade uppfattningen att möjligheterna till samverkan mellan de båda systemen bör tillvaratas och att formerna härför bör diskuteras mellan ansvariga organ. Något uttalande därutöver är enligt utskottets mening inte behövligt och utskottet avstyrker därför yrkande 4 i motionen 1977/78: 1908, såvitt nu är i fråga.

Sistnämnda yrkande innebär också att riksdagen bör göra ett uttalande om att vad som i motionen anförts om museiverksamheten bör

beaktas i det fortsatta arbetet. Motionärerna anser bl. a. att den föreslagna delegationen för informationsförsörjning bör åläggas ett ansvar att följa utvecklingen inom museiområdet i vad gäller registrering av museisamlingar och utveckling av lagrings- och återvinningssystem. Enligt utskottets uppfattning föreligger inte tillräckligt underlag för det önskade uttalandet. Motionen avstyrks därför även i denna del.

Stockholm den 12 oktober 1978

På kulturutskottets vägnar

GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s), Gunnar Richardson (fp), Helge Klöver (s), Lars Ahlmark (m) och Börje Stensson (fp).

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1977/78: 8 y

med anledning av motioner om lokaliseringen av vissa institutioner av betydelse för bevarande av tryckta skrifter samt ljud- och bildupptagningar

Till kulturutskottet och utbildningsutskottet

Kulturutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över den med anledning av propositionen 1977/78: 97 väckta motionen 1977/78: 1780 såvitt gäller yrkandet 2 om lokalisering till Kalmar av den i propositionen föreslagna nya arkivinstitutionen.

Vidare har utbildningsutskottet beslutat bereda arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 1977/78: 1780, yrkandet 1, och 1977/78: 1873 om lokalisering till Kalmar av den i propositionen 1977/78: 114 behandlade verksamheten om mikrofilmning av svensk dagspress.

Propositionerna

I propositionen 97 föreslås en särskild lag om skyldighet för framställare av tryckta skrifter samt ljud- och bildupptagningar att till offentliga institutioner lämna exemplar som skall bevaras för framtiden (pliktexemplar).

I anslutning till lagen föreslås att en ny statlig myndighet, arkivet för ljud och bild, skall inrättas. Arkivet skall ha till uppgift att bevara och tillhandahålla ljud- och bildupptagningar, som inte ingår i med tryckt skrift kombinerat material. Verksamheten vid den nya institutionen föreslås starta den 1 januari 1979 och knyta an till den verksamhet som i dag bedrivs av nationalfonoteket vid kungl. biblioteket.

Personalen vid det nya arkivet beräknas omfatta 20 personer. En särskild kommitté skall bildas för att ta ställning till organisatoriska frågor, däribland lokalfrågan. Det förutsätts i propositionen att nationalfonoteket, som skall inordnas i arkivet, placeras i det s. k. kronobageriet i Stockholm.

Proposition 114, som har samband med den tidigare nämnda propositionen, handlar om hur vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning skall organiseras. Propositionen innehåller bl. a. förslag om omorganisation av kungl. biblioteket till ett nationalbibliotek. Inom bibliotekets ansvarsområde skall ligga bevarandet av svensk dagspress genom mikrofilmning.

I propositionen behandlas frågan om hur filmningsarbetet skall or-

ganiseras. Arbetet skall omfatta löpande filmning av varje dagstidning som kommer ut i Sverige samt retrospektiv filmning, dvs. filmning av serier av svenska dagstidningar, som inte filmats tidigare. I propositionen sägs att själva filmningsarbetet bör ligga utanför kungl. bibliotekets verksamhet. Det bör enligt förslaget ankomma på biblioteket att efter anbud ta ställning till var och hur filmningsverksamheten i detalj skall bedrivas. Därvid — sägs det vidare — får möjligheterna prövas att förlägga själva filmningen såväl till Stockholmsområdet om utanför detta.

Den kommitté, som utrett tidningsfilmningen, anser att den retrospektiva filmningen kan ge sysselsättning motsvarande tre årsverken under en 15-årsperiod, medan den kontinuerliga filmningen beräknats ge permanenta arbetstillfällen motsvarande fyra årsverken. Kommittén övervägde en placering av verksamheten i Kalmar men ansåg att bibliotekstekniska och ekonomiska skäl talade för en förläggning till Storstockholmsområdet.

Motionerna

I motionen 1780 av Bernt Nilsson m. fl. (s, c, m, fp) yrkas dels att mikrofilmningen skall förläggas till arbetsvårdsverksamheten i Kalmar, dels att arkivet för ljud och bild skall placeras i Kalmar. Eric Rejdell m. fl. (fp, c, m) framställer i motionen 1873 motsvarande yrkande för filmningsverksamheten.

Utskottet

Utskottet vill först allmänt framhålla att vid nybildning eller omorganisation av statlig verksamhet där lokaliseringsfrågan kommer upp till bedömning bör alltid noga prövas möjligheten att välja andra alternativ än Storstockholmsområdet. Utskottet förutsätter att detta är en av utgångspunkterna vid de organisatoriska överväganden som skall följa efter riksdagsbesluten om de institutioner som nu är aktuella. Enligt utskottets uppfattning bör ortsvalet avgöras av regeringen och inte överlåtas på myndighet eller organisationskommitté.

När det gäller yrkandena om lokalisering till Kalmar kan utskottet biträda motionärernas uppfattning att det är angeläget att man speciellt undersöker om verksamheterna kan förläggas dit. Det finns därvid anledning uppmärksamma att i Kalmar inom arbetsvårdens ram drivs en verksamhet med mikrofilmning som i och för sig med fördel synes kunna utvidgas till att gälla även tidningsfilmning.

De synpunkter som utskottet i anslutning till motionerna redovisat i lokaliseringsfrågan bör regeringen underrättas om.

Stockholm den 20 april 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

EVA WINTHER

Närvarande: Eva Winther (fp), Bengt Fagerlund (s), Jan-Ivan Nilsson (c), Torsten Stridsman (c), Gördis Hörnlund (s), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Sune Johansson (s), Anna Wohlin-Andersson (c) och Lars Ulander (s).

